

Vektorok a síkban és a Descartes-féle koordináta-rendszerben

Nagy Örs
matematikatanár

Báthory István Elméleti Líceum
Kolozsvár

Vektorok a síkban

Paralelogrammaszabály: az $ABCD$ paralelogrammában $\overrightarrow{AB} + \overrightarrow{AD} = \overrightarrow{AC}$

Háromszögszabály: az ABC háromszögben $\overrightarrow{AB} + \overrightarrow{BC} = \overrightarrow{AC}$

Sokszögszabály: az $A_1A_2 \dots A_n$ -ben $\overrightarrow{A_1A_2} + \overrightarrow{A_2A_3} + \dots + \overrightarrow{A_{n-1}A_n} = \overrightarrow{A_1A_n}$

Ha P a sík egy tetszőleges pontja, akkor

- az $[AB]$ szakaszt felező M pontra igaz, hogy:

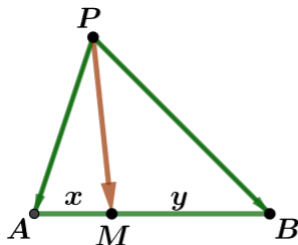
$$\overrightarrow{PM} = \frac{1}{2}(\overrightarrow{PA} + \overrightarrow{PB})$$

- az $[AB]$ szakaszt $x : y$ arányban osztó M -re:

$$\overrightarrow{PM} = \frac{y}{x+y} \cdot \overrightarrow{PA} + \frac{x}{x+y} \cdot \overrightarrow{PB}$$

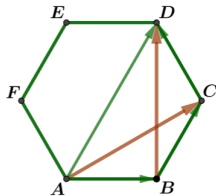
- az ABC háromszög G súlypontjára igaz, h.:

$$\overrightarrow{PG} = \frac{1}{3}(\overrightarrow{PA} + \overrightarrow{PB} + \overrightarrow{PC})$$

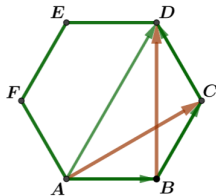
1. Az $ABCDEF$ szabályos hatszög oldalhossza 4 egység. Számítsd ki az $\overrightarrow{AC} + \overrightarrow{BD}$ vektor modulusát!

$$\begin{aligned}\overrightarrow{AC} + \overrightarrow{BD} &= (\overrightarrow{AD} + \overrightarrow{DC}) + (\overrightarrow{BC} + \overrightarrow{CD}) = \\ &= \overrightarrow{AD} + \overrightarrow{BC} + \overrightarrow{DC} + \overrightarrow{CD} = 2\overrightarrow{BC} + \overrightarrow{BC} = \\ &= 3\overrightarrow{BC} \implies |\overrightarrow{AC} + \overrightarrow{BD}| = 3 \cdot |\overrightarrow{BC}| = 12\end{aligned}$$

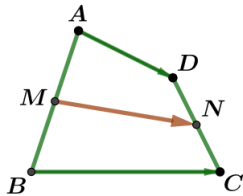
1. Az $ABCDEF$ szabályos hatszög oldalhossza 4 egység. Számítsd ki az $\overrightarrow{AC} + \overrightarrow{BD}$ vektor modulusát!

$$\begin{aligned}\overrightarrow{AC} + \overrightarrow{BD} &= (\overrightarrow{AD} + \overrightarrow{DC}) + (\overrightarrow{BC} + \overrightarrow{CD}) = \\ &= \overrightarrow{AD} + \overrightarrow{BC} + \overrightarrow{DC} + \overrightarrow{CD} = 2\overrightarrow{BC} + \overrightarrow{BC} = \\ &= 3\overrightarrow{BC} \implies |\overrightarrow{AC} + \overrightarrow{BD}| = 3 \cdot |\overrightarrow{BC}| = 12\end{aligned}$$

2. Az $ABCD$ négyszög AB , illetve CD oldalának felezőpontja M , ill. N . Igazold, hogy $\overrightarrow{MN} = \frac{1}{2} (\overrightarrow{BC} + \overrightarrow{AD})$.

$$\begin{aligned}\overrightarrow{MN} &= \overrightarrow{MB} + \overrightarrow{BC} + \overrightarrow{CN} \\ \overrightarrow{MN} &= \overrightarrow{MA} + \overrightarrow{AD} + \overrightarrow{DN} \quad \Bigg| + \\ 2\overrightarrow{MN} &= (\overrightarrow{MB} + \overrightarrow{MA}) + (\overrightarrow{BC} + \overrightarrow{AD}) + (\overrightarrow{CN} + \overrightarrow{DN}) \\ \implies 2\overrightarrow{MN} &= \overrightarrow{BC} + \overrightarrow{AD} \implies \overrightarrow{MN} = \frac{1}{2} (\overrightarrow{BC} + \overrightarrow{AD})\end{aligned}$$

3. Legyen H az ABC háromszög ortocentruma. Igazold, hogy ha $\vec{AH} + \vec{BH} + \vec{CH} = \vec{0}$, akkor a háromszög szabályos!

G az ABC_{Δ} súlypontja $\iff \vec{GA} + \vec{GB} + \vec{GC} = \vec{0}$

$$\vec{HA} + \vec{HB} + \vec{HC} = (\vec{HG} + \vec{GA}) + (\vec{HG} + \vec{GB}) + (\vec{HG} + \vec{GC}) = 3\vec{HG}$$

$$\vec{AH} + \vec{BH} + \vec{CH} = \vec{0} \implies 3\vec{GH} = \vec{0} \iff H = G \implies \text{a } \Delta \text{ szabályos.}$$

3. Legyen H az ABC háromszög ortocentruma. Igazold, hogy ha $\vec{AH} + \vec{BH} + \vec{CH} = \vec{0}$, akkor a háromszög szabályos!

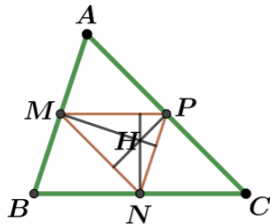
G az ABC_{Δ} súlypontja $\iff \vec{GA} + \vec{GB} + \vec{GC} = \vec{0}$

$$\vec{HA} + \vec{HB} + \vec{HC} = (\vec{HG} + \vec{GA}) + (\vec{HG} + \vec{GB}) + (\vec{HG} + \vec{GC}) = 3\vec{HG}$$

$$\vec{AH} + \vec{BH} + \vec{CH} = \vec{0} \implies 3\vec{GH} = \vec{0} \iff H = G \implies \text{a } \Delta \text{ szabályos.}$$

4. Tekintsük az ABC háromszöget és az M, N és P pontokat úgy, hogy $\vec{AM} = \vec{MB}$, $\vec{BN} = \vec{NC}$ és $\vec{CP} = \vec{PA}$. Az MNP_{Δ} ortocentruma legyen H . Igazold, hogy $AH = BH = CH$.

- M, N, P az ABC_{Δ} oldalainak felezőpontjai
- $\implies MP \parallel BC$, N a $[BC]$ felezőpontja
- $\implies HN$ az ABC_{Δ} -ben a $[BC]$ old.fel. \perp -e
- $\implies MNP_{\Delta}$ magasságai az ABC_{Δ} of. \perp -ei
- $\implies H$ az ABC_{Δ} köré írt kör középpontja
- $\implies AH = BH = CH$.

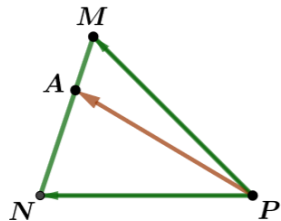

Vektorok a síkban: szakaszt adott arányban osztó pont; bázis

5. Tekintsük az MNP_{Δ} -et és az A pontot úgy, hogy $\overrightarrow{MA} = \frac{1}{3}\overrightarrow{MN}$.
Határozd meg azokat az $a, b \in \mathbb{R}$ számokat, amelyekre $\overrightarrow{PA} = a\overrightarrow{PM} + b\overrightarrow{PN}$.

$$\left. \begin{array}{l} \overrightarrow{PA} = \overrightarrow{PM} + \overrightarrow{MA} = \overrightarrow{PM} + \frac{1}{3}\overrightarrow{MN} \\ \overrightarrow{PA} = \overrightarrow{PN} + \overrightarrow{NA} = \overrightarrow{PN} - \frac{2}{3}\overrightarrow{MN} \end{array} \right| +$$

$$\begin{aligned} 2\overrightarrow{PA} &= \overrightarrow{PM} + \overrightarrow{PN} - \frac{1}{3}\overrightarrow{MN} = \\ &= \overrightarrow{PM} + \overrightarrow{PN} - \frac{1}{3}(\overrightarrow{PN} - \overrightarrow{PM}) = \frac{4}{3}\overrightarrow{PM} + \frac{2}{3}\overrightarrow{PN} \\ \implies \overrightarrow{PA} &= \frac{2}{3}\overrightarrow{PM} + \frac{1}{3}\overrightarrow{PN} \implies a = \frac{2}{3}, b = \frac{1}{3}. \end{aligned}$$

VAGY $\frac{MA}{AN} = \frac{x}{y} = \frac{1}{2}$, így

$$\overrightarrow{PA} = \frac{y \cdot \overrightarrow{PM} + x \cdot \overrightarrow{PN}}{x + y}$$

Vektorok a síkban: kollinearitási feladatok

6. Tekintsük az $ABCD$ paralelogrammát és az E, F pontokat úgy, hogy $\overrightarrow{AE} = \overrightarrow{EB}$ és $\overrightarrow{DF} = 2\overrightarrow{FE}$. Igazold, h. az A, F és C pontok kollineárisak!

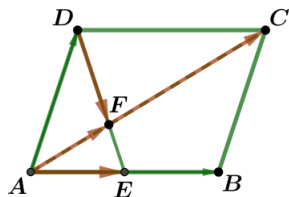
$$A, F, C \text{ kollineáris} \iff \exists k \in \mathbb{R}^* : \overrightarrow{AF} = k \cdot \overrightarrow{AC}$$

Legyenek \overrightarrow{AB} és \overrightarrow{AD} bázisvektorok. Ekkor

$$\overrightarrow{AF} = \overrightarrow{AE} + \overrightarrow{EF} = \frac{1}{2}\overrightarrow{AB} - \frac{1}{3}\overrightarrow{DE} =$$

$$= \frac{1}{2}\overrightarrow{AB} - \frac{1}{3}(\overrightarrow{DA} + \overrightarrow{AE}) = \frac{1}{2}\overrightarrow{AB} + \frac{1}{3}\overrightarrow{AD} - \frac{1}{6}\overrightarrow{AB} =$$

$$= \frac{1}{3}\overrightarrow{AB} + \frac{1}{3}\overrightarrow{AD} = \frac{1}{3}(\overrightarrow{AB} + \overrightarrow{AD}) = \frac{1}{3}\overrightarrow{AC} \Rightarrow k = \frac{1}{3} \in \mathbb{R}^* \implies A, F, C \text{ kollineáris.}$$

Vektorok a síkban: két vektor skaláris szorzata, illetve szöge

7. Az ABC háromszögben $AB = 4$, $AC = 5$ és $A = \frac{\pi}{3}$. Számítsd ki:

a) $\vec{AB} \cdot \vec{AC}$ b) $|\vec{AB} + \vec{AC}|$ c) $\cos\left((\vec{AB}, \vec{AB} + \vec{AC})\right)$ értékét!

Két vektor skaláris szorzata:

$$\vec{u} \cdot \vec{v} = |\vec{u}| \cdot |\vec{v}| \cdot \cos((\vec{u}, \vec{v})\sphericalangle)$$

Két vektor szöge:

$$\cos((\vec{u}, \vec{v})\sphericalangle) = \frac{\vec{u} \cdot \vec{v}}{|\vec{u}| \cdot |\vec{v}|}$$

Tulajdonságok:

a) $\vec{u} \cdot \vec{v} = \vec{v} \cdot \vec{u}$; $\vec{u} \cdot \vec{u} = |\vec{u}|^2$

b) $\vec{u} \cdot (\vec{v} + \vec{w}) = \vec{u} \cdot \vec{v} + \vec{u} \cdot \vec{w}$

c) $\vec{u} \cdot \vec{v} = 0 \Leftrightarrow \vec{u} \perp \vec{v}$

d) $\vec{u} \cdot \vec{v} > 0 \Leftrightarrow (\vec{u}, \vec{v})\sphericalangle < \frac{\pi}{2}$

e) $\vec{u} \cdot \vec{v} < 0 \Leftrightarrow (\vec{u}, \vec{v})\sphericalangle > \frac{\pi}{2}$

Vektorok a síkban: két vektor skaláris szorzata, illetve szöge

7. Az ABC háromszögben $AB = 4$, $AC = 5$ és $A = \frac{\pi}{3}$. Számítsd ki:

a) $\vec{AB} \cdot \vec{AC}$ b) $|\vec{AB} + \vec{AC}|$ c) $\cos\left((\vec{AB}, \vec{AB} + \vec{AC})\right)$ értékét!

Két vektor skaláris szorzata:

$$\vec{u} \cdot \vec{v} = |\vec{u}| \cdot |\vec{v}| \cdot \cos((\vec{u}, \vec{v}))$$

Két vektor szöge:

$$\cos((\vec{u}, \vec{v})) = \frac{\vec{u} \cdot \vec{v}}{|\vec{u}| \cdot |\vec{v}|}$$

Tulajdonságok:

a) $\vec{u} \cdot \vec{v} = \vec{v} \cdot \vec{u}$; $\vec{u} \cdot \vec{u} = |\vec{u}|^2$

b) $\vec{u} \cdot (\vec{v} + \vec{w}) = \vec{u} \cdot \vec{v} + \vec{u} \cdot \vec{w}$

c) $\vec{u} \cdot \vec{v} = 0 \Leftrightarrow \vec{u} \perp \vec{v}$

d) $\vec{u} \cdot \vec{v} > 0 \Leftrightarrow (\vec{u}, \vec{v}) < \frac{\pi}{2}$

e) $\vec{u} \cdot \vec{v} < 0 \Leftrightarrow (\vec{u}, \vec{v}) > \frac{\pi}{2}$

a) $\vec{AB} \cdot \vec{AC} = |\vec{AB}| \cdot |\vec{AC}| \cdot \cos A = 10$.

b) $|\vec{AB} + \vec{AC}|^2 = (\vec{AB} + \vec{AC})^2 =$
 $= \vec{AB}^2 + \vec{AC}^2 + 2\vec{AB} \cdot \vec{AC}$
 $\Rightarrow |\vec{AB} + \vec{AC}| = \sqrt{61}$.

c) $\cos\left((\vec{AB}, \vec{AB} + \vec{AC})\right) =$
 $= \frac{\vec{AB} \cdot (\vec{AB} + \vec{AC})}{|\vec{AB}| \cdot |\vec{AB} + \vec{AC}|} = \frac{\vec{AB}^2 + \vec{AB} \cdot \vec{AC}}{|\vec{AB}| \cdot |\vec{AB} + \vec{AC}|} \Rightarrow$
 $\cos\left((\vec{AB}, \vec{AB} + \vec{AC})\right) = \frac{13}{2\sqrt{61}}$.

Vektorok a koordináta-rendszerben

Az $\vec{u} = x\vec{i} + y\vec{j}$ vektor koordinátái (x, y) , tehát írhatjuk, hogy $\vec{u}(x, y)$, és a vektor modulusa $|\vec{u}| = \sqrt{x^2 + y^2}$.

Az $\vec{u}(x_1, y_1)$ és $\vec{v}(x_2, y_2)$ vektorokra teljesül, hogy:

1. **Vektorok egyenlősége:** $\vec{u} = \vec{v} \Leftrightarrow x_1 = x_2$ és $y_1 = y_2$
2. **Vektorok összege/különbsége:** $\vec{u} \pm \vec{v} = (x_1 \pm x_2)\vec{i} + (y_1 \pm y_2)\vec{j}$
3. **Vektor szorzása skalárra:** $k \cdot \vec{u} = kx_1\vec{i} + ky_1\vec{j}, \forall k \in \mathbb{R}$
4. **Két vektor skaláris szorzata:** $\vec{u} \cdot \vec{v} = x_1x_2 + y_1y_2 \in \mathbb{R}$
5. **Merőlegességi feltétel:** $\vec{u} \perp \vec{v} \Leftrightarrow x_1x_2 + y_1y_2 = 0$
6. **Két vektor szöge:** $\cos((\vec{u}, \vec{v}) \sphericalangle) = \frac{x_1x_2 + y_1y_2}{\sqrt{x_1^2 + y_1^2} \cdot \sqrt{x_2^2 + y_2^2}}$
7. **Párhuzamossági/kollinearitási feltétel:** $\vec{u} \parallel \vec{v} \Leftrightarrow \frac{x_1}{x_2} = \frac{y_1}{y_2}$
8. **Pont helyvektora:** $A(x_A, y_A) \in xOy \Leftrightarrow \vec{r}_A = x_A\vec{i} + y_A\vec{j}$
9. **Ha $A(x_A, y_A)$ és $B(x_B, y_B)$, akkor $\vec{AB} = (x_B - x_A)\vec{i} + (y_B - y_A)\vec{j}$.**

Vektorok a koordináta-rendszerben: merőlegesség, párhuzamosság

8. Határozd meg az $m > 0$ értékét úgy, hogy az $\vec{u} = m\vec{i} + 3\vec{j}$ és $\vec{v} = (m - 2)\vec{i} - \vec{j}$ vektorok merőlegesek legyenek!

$$\vec{u}(x_1, y_1) \perp \vec{v}(x_2, y_2) \iff \vec{u} \cdot \vec{v} = x_1 \cdot x_2 + y_1 \cdot y_2 = 0$$

$$\vec{u} \cdot \vec{v} = (m\vec{i} + 3\vec{j})((m - 2)\vec{i} - \vec{j}) = m(m - 2) - 3 = m^2 - 2m - 3$$

$$m^2 - 2m - 3 = (m + 1)(m - 3) = 0 \iff m = -1 < 0 \vee m = 3 > 0.$$

Vektorok a koordináta-rendszerben: merőlegesség, párhuzamosság

8. Határozd meg az $m > 0$ értékét úgy, hogy az $\vec{u} = m\vec{i} + 3\vec{j}$ és $\vec{v} = (m - 2)\vec{i} - \vec{j}$ vektorok merőlegesek legyenek!

$$\vec{u}(x_1, y_1) \perp \vec{v}(x_2, y_2) \iff \vec{u} \cdot \vec{v} = x_1 \cdot x_2 + y_1 \cdot y_2 = 0$$

$$\vec{u} \cdot \vec{v} = (m\vec{i} + 3\vec{j}) \cdot ((m - 2)\vec{i} - \vec{j}) = m(m - 2) - 3 = m^2 - 2m - 3$$

$$m^2 - 2m - 3 = (m + 1)(m - 3) = 0 \iff m = -1 < 0 \vee m = 3 > 0.$$

9. Határozd meg az $a \in \mathbb{R}$ értékét úgy, hogy az $\vec{u} = (a - 4)\vec{i} + 3\vec{j}$ és $\vec{v} = 3\vec{i} + 4\vec{j}$ vektorok kollineárisak legyenek!

$$\vec{u}(x_1, y_1) \parallel \vec{v}(x_2, y_2) \iff \frac{x_1}{x_2} = \frac{y_1}{y_2} \iff \frac{a - 4}{3} = \frac{3}{4} \iff a = \frac{25}{4}.$$

Vektorok a koordináta-rendszerben: két vektor szöge

10. Az ABC háromszögben $\overrightarrow{BA} = 2\vec{i} + \vec{j}$ és $\overrightarrow{BC} = -\vec{i} + 3\vec{j}$. Számítsd ki a háromszög területét!

$$|\overrightarrow{BA}| = \sqrt{2^2 + 1^2} = \sqrt{5}; \quad |\overrightarrow{BC}| = \sqrt{(-1)^2 + 3^2} = \sqrt{10}$$

$$\overrightarrow{BA} \cdot \overrightarrow{BC} = 2 \cdot (-1) + 1 \cdot 3 = -2 + 3 = 1$$

$$\cos B = \frac{\overrightarrow{BA} \cdot \overrightarrow{BC}}{|\overrightarrow{BA}| \cdot |\overrightarrow{BC}|} = \frac{1}{\sqrt{5} \cdot \sqrt{10}} \implies \sin B = \sqrt{1 - \cos^2 B} = \frac{7}{\sqrt{50}}$$

$$T_{ABC\Delta} = \frac{BA \cdot BC \cdot \sin B}{2} = \frac{\sqrt{5} \cdot \sqrt{10} \cdot \frac{7}{\sqrt{50}}}{2} = \frac{7}{2}.$$

Megj.:

$$\overrightarrow{AC} = \overrightarrow{BC} - \overrightarrow{BA} = -3\vec{i} + 2\vec{j} \implies |\overrightarrow{AC}| = \sqrt{13}$$

$$T_{ABC\Delta} = \sqrt{p(p-a)(p-b)(p-c)}$$

Vektorok a koordináta-rendszerben: felezőpont, súlypont

11. Tekintsük a G súlypontú ABC háromszöget úgy, hogy $\vec{AB} = 4\vec{i} + 3\vec{j}$ és $\vec{AC} = \vec{i} + 2\vec{j}$. Számítsd ki

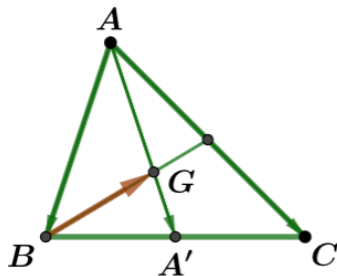
a) az A -ból húzott oldalfelező hosszát b) \vec{BG} koordinátáit!

$$\text{a) } \vec{AA'} = \frac{\vec{AB} + \vec{AC}}{2} = \frac{4\vec{i} + 3\vec{j} + \vec{i} + 2\vec{j}}{2}$$

$$\implies \vec{AA'} = \frac{5}{2}\vec{i} + \frac{5}{2}\vec{j} \implies |\vec{AA'}| = \frac{5\sqrt{2}}{2}.$$

$$\text{b) } \vec{BG} = \vec{BA} + \vec{AG} = -\vec{AB} + \frac{2}{3}\vec{AA'} \implies$$

$$\vec{BG} = -4\vec{i} - 3\vec{j} + \frac{5}{3}\vec{i} + \frac{5}{3}\vec{j} = -\frac{7}{3}\vec{i} - \frac{4}{3}\vec{j}.$$

Vektorok a koordináta-rendszerben: szakasz osztópontja

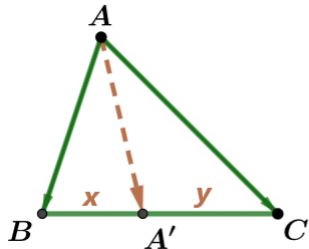
12. Az ABC háromszögben $\vec{AB} = -4\vec{i} + 3\vec{j}$, $\vec{AC} = 5\vec{i} + 12\vec{j}$. Számítsd ki az A -ból húzott szögfelező hosszát!

$$AB = |\vec{AB}| = \sqrt{(-4)^2 + 3^2} = 5,$$

$$AC = |\vec{AC}| = \sqrt{5^2 + 12^2} = 13.$$

Szögfelezőtétel: $\frac{BA'}{A'C} = \frac{AB}{AC} = \frac{5}{13}$

Osztópont helyvektora: $\vec{AA'} = \frac{y \cdot \vec{AB} + x \cdot \vec{AC}}{x+y}$

$$\vec{AA'} = \frac{13 \cdot \vec{AB} + 5 \cdot \vec{AC}}{18} = \frac{13(-4\vec{i} + 3\vec{j}) + 5(5\vec{i} + 12\vec{j})}{18} = -\frac{3}{2}\vec{i} + \frac{11}{2}\vec{j}$$

$$\Rightarrow AA' = |\vec{AA'}| = \sqrt{\left(-\frac{3}{2}\right)^2 + \left(\frac{11}{2}\right)^2} = \frac{\sqrt{130}}{2}.$$

További feladatok

- 1 Az ABC háromszög AB , BC , AC oldalának felezőpontja M , N , ill. P . Igazold, hogy $\overrightarrow{AN} + \overrightarrow{BP} + \overrightarrow{CM} = \vec{0}$.
- 2 Tekintsük az $ABCD$ paralelogrammát és az E pontot úgy, h. $\overrightarrow{AE} = \frac{1}{4}\overrightarrow{AB}$. Határozd meg azokat az $a, b \in \mathbb{R}$ számokat, amelyekre $\overrightarrow{CE} = a\overrightarrow{AB} + b\overrightarrow{AD}$.
- 3 Igazold, hogy az $ABCD$ paralelogramma síkjának bármely M pontjára teljesül, hogy $\overrightarrow{MA} + \overrightarrow{MC} = \overrightarrow{MB} + \overrightarrow{MD}$.
- 4 Tekintsük az ABC háromszöget és az M , N és P pontokat úgy, hogy $\overrightarrow{AM} = \overrightarrow{MB}$, $\overrightarrow{BN} = 2\overrightarrow{NC}$ és $\overrightarrow{AP} = 2\overrightarrow{CP}$. Ig., h. M , N és P kollineáris!
- 5 Igazold, hogy az $\vec{u} = 5\vec{i} - 4\vec{j}$ és $\vec{v} = 2\vec{i} + 3\vec{j}$ tompaszöveget zárnak be!
- 6 Ha $|\vec{u}| = 3$, $|\vec{v}| = 2$ és $\vec{u} \cdot \vec{v} = -3\sqrt{3}$, számítsd ki az \vec{u} és \vec{v} szögét!
- 7 Az ABC háromszögben $\overrightarrow{AB} = -4\vec{i} + 3\vec{j}$ és $\overrightarrow{BC} = 4\vec{i} + 3\vec{j}$. Szám. ki az A -ból húzott oldalfelező, szögfelező, illetve magasság hosszát!